

ZPRÁVA O ČINNOSTI NÚLK V ROCE 2018

Národní ústav lidové kultury

Zámek č. 672, 696 62 Strážnice

ředitel PhDr. Martin Šimša, Ph.D.

tel.: 518 306 611, 518 306 610, fax: 518 306 615, datová schránka: 9rntqkqk

e-mail: info@nulk.cz

<http://www.nulk.cz>; www.lidovakultura.cz; www.lidovaremesla.cz; www.cioff.cz

Počet pracovníků - přepočtený stav 49.

Národní ústav lidové kultury je specializovaným odborným pracovištěm Ministerstva kultury ČR zřízeným za účelem realizace komplexní péče o kulturní dědictví v oboru tradiční lidové kultury. Svou činnost realizuje na úrovni mezinárodní, národní i regionální, a to především v kontextu naplňování Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO a její implementace v podmínkách ČR. Jako výzkumná organizace se podílí na dokumentaci, výzkumu, prezentaci a popularizaci kulturního dědictví, jakož i vzdělávání lektorů v oboru tradiční lidové kultury. Výstupy své činnosti prezentuje v Muzeu vesnice jihovýchodní Moravy, jehož je zřizovatelem a popularizuje na Mezinárodním folklorním festivalu Strážnice, jehož je pořadatelem. Při naplňování těchto úkolů spolupracuje ústav s řadou odborných institucí a také sítí regionálních pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu.

Pořadatelské aktivity v roce 2018:

- 73. ročník Mezinárodního folklorního festivalu Strážnice 2018 a 36. ročník folklorního festivalu Dětská Strážnice, 21. – 24. června 2018;
- Škola folklorních tradic - ukončení druhého ročníku 7. cyklu vzdělávacího kurzu, Brno, 13. – 14. dubna 2018;
- Putovní výstava o jízdě králů *Na krála, matičko, na krála...* Brusel, 14. – 17. května 2018;
- Workshop *Použití hlíny ve venkovském stavitelství*, Strážnice, 13. – 14. června 2018;
- Výstava *Nositelé tradice 2018*, Havlíčkův Brod, 7. – 21. září 2018;
- Seminář k projektu *Tady jsme doma – Regionální folklor do škol*, Strážnice, 21. – 23. září 2018;
- Mezinárodní dětská tvůrčí dílna *Muzičky*, Strážnice, 10. – 14. října 2018;
- Seminář pro vedoucí dospělých folklorních kolektivů, Strážnice 10. listopadu 2018;
- Museum vivum
 - o Fašanky, fašanky - Velká noc ide, 24. – 27. března 2018;
 - o Stavění máje, 29. dubna 2018;
 - o Muzejní noc, 19. května 2018;
 - o Skanzenem z pohádky do pohádky, 27. května 2018;
 - o Abeceda řemesel, 28. – 29. května 2018;
 - o Hasičská neděle, 5. srpna 2018;
 - o Dožínky, 29. července 2018;
 - o Pouť, 11. srpna 2018;
 - o Odpoledne s ochotnickým divadlem, 22. července a 19. srpna 2018;
 - o Podzim na dědině, 16. – 18. září 2018;
 - o Vojenská neděle, 25. srpna 2018;
 - o Radujme se, veselme se..., 1. – 7. prosince 2018.

Vydavatelská činnost:

- Národopisná revue 1– 4/2018;
- *Tradiční úprava hlavy II., 2. část Účesy, čepce, vínky a pleny v Čechách* (Odborná publikace s přílohou filmového dokumentu);
- *Hudební nástroje IX. 3. část Citera a kobza* (Odborná publikace s přílohou filmového dokumentu);
- *Nositelé tradice I., II. 2001 – 2011 česká a anglická verze.*

Implementace Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO)

V souvislosti s úlohou Ministerstva kultury při naplňování Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO je NÚLK pověřen zajišťováním odborných a expertních služeb, a to jak na republikové, tak mezinárodní úrovni. V průběhu roku 2018 byla dopracována metodika využití dotazníkových šetření o tradiční lidové kultuře a po připomínkování ze strany ministerstva kultury byla koncem roku 2018

rozeslána k dalšímu odbornému využití regionálním pracovištím pověřeným péčí o tradiční lidovou kulturu. V roce 2018 proběhla pravidelná jednání zástupců MK, NÚLK a regionálních pověřených pracovišť pro tradiční lidovou kulturu dne 21. května 2018 a 14. listopadu 2018 v Praze. V roce 2018 byly s předkladateli konzultovány a posouzeny 4 předložené nominace do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury. Všechny čtyři nominace: dudácká tradice v České republice, ruční výroba žinylkových textilií v Hlinsku, bednáři Plzeňského Prazdroje a technologie tkaní činovati na Hornácku, byly projednány na zasedáních Národní rady pro tradiční lidovou kulturu dne 11. června 2018 a 6. listopadu 2018 v Praze. Po schvalovacím procesu bylo vydáno doporučení ministru kultury k zápisu uvedených statků do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury. Nominační dokumentace technologie tkaní činovati na Hornácku a dudácká tradice v České republice zpracovali pracovníci NÚLK. Pokračovala příprava mezinárodní nominace dudáctví do Reprezentativního seznamu UNESCO. Prvního společného jednání přípravného výboru v maďarském Szentendre se v květnu 2018 zúčastnili Martin Šimša a Martin Sítek.

13. zasedání mezivládního výboru Úmluvy pro zachování nemateriálního kulturního dědictví proběhlo 23. listopadu – 2. prosince 2018 na ostrově Mauricius. Jednání se z pověření Ministerstva kultury zúčastnil Martin Šimša za NÚLK a Dita Limová za MK. Společná mezinárodní nominace modrotisku (Rakouska, Česka, Slovenska, Maďarska a Německa) *Blueprinting, Indigo hand-block print technique in Central Europe/ Modrotisk, technika ručního indigového tisku ve střední Evropě*, na jejíž zpracování se podílel NÚLK, prošla schvalovací procedurou a byla dne 28. listopadu 2018 zapsána do Reprezentativního seznamu UNESCO. Další předkládaná nominace *Lidová tradice výroby vánočních ozdob ze skleněných perliček* byla doporučena k přepracování a opětovnému předložení.

Generální shromáždění signatářských zemí Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví lidstva se uskutečnilo ve dnech 4. – 8. června 2018 v sídle UNESCO v Paříži. Jednání se zúčastnil Martin Šimša za NÚLK a Dita Limová za MK. Cílem účasti na jednání bylo sledovat změny v exekutivě a jejich dopad na připravované nominace pro zápis na seznamy UNESCO.

Mezinárodní fóra 16+1 v Číně (Hangzhou) se ve dnech 16. – 22. září 2018 zúčastnili Martin Šimša a Martin Sítek. Toto fórum navazovalo na první ročník, který byl uspořádán před dvěma lety v Polsku. Za NÚLK přednesl příspěvek o projektu Nositel tradice lidových řemesel Martin Sítek. Jedním z výstupů setkání byla společná výstava Intangible Cultural Heritage Expo v Hangzhou White Horse Lake International and Exhibition Center. Zde byly představeny výrobky modrotiskové dílny Jochů ze Strážnice, figurky z kukuřičného šusťu z Vnorov a dřevěné výrobky Ladislava Rejenta.

Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva – v průběhu roku proběhlo pravidelné monitorování statků zapsaných na seznamu - Slovácký verbuňk, Jízda králů na jihovýchodě České republiky a Vesnické masopustní obchůzky a masky na Hlinecku. Putovní výstava o jízdě králů *Na krále, matičko, na krále...* byla prezentována ve dnech 14. – 17. května 2018 v Evropském parlamentu v Bruselu a v měsících květen – srpen 2018 byla zapůjčena Vlastivědnému muzeu v Olomouci. Uskutečnila se i dokumentace vybraných statků ze Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury ČR (myslivost, odzemek, vodění jídáše, tradiční léčebné procedury a odkaz V. Priesnitze, loutkářství).

Nositel tradice lidových řemesel – NÚLK je pověřen administrací projektu a titulu udělovaného MK ČR, který v národní verzi navazuje na program UNESCO *Žijící lidské poklady*. Hlavním cílem programu je podpora, ochrana a zachování lidových řemesel. Ministr kultury oceňuje titulem Nositel tradice lidových řemesel výrobce, kteří na vynikající úrovni ovládají zánikem ohrožené technologie lidové výroby. NÚLK shromažďuje dokumentaci výrobců navržených na ocenění, svolává Komisi pro výběr kandidátů, pořádá výstavy a propagační akce. V roce 2018 Komise na svém jednání vybrala a ministru kultury k ocenění doporučila pět výrobců: Jiří Hýža – výroba krojové obuvi, Vladislava Hrušešová – výroba valašských krojů, Alexandra Kaňovská – výroba tradiční fajánse, Lenka Macečková – textilní techniky – síťování a Petr Mužík - výroba perleťových spon. Slavnostní předávání titulů Nositel tradice se uskutečnilo 8. září 2018 při slavnostním zahájení Dnů evropského kulturního dědictví v Havlíčkově Brodě. Součástí slavnostního předávání titulu bylo uspořádání výstavy Nositelé tradice 2018, která byla instalována v prostorách Staré radnice v Havlíčkově Brodě v období 7. – 21. září 2018.

S ohledem na úspěšnost programu se MK rozhodlo pro vypracování nominace a její navržení k zápisu na List of Best Practices UNESCO. NÚLK za finanční podpory MK zajistil součást nominace, kterou byla filmová dokumentace technologií řemesel autorky Renáty Šachové.

Tady jsme doma – regionální folklor do škol – projekt se zaměřuje na spolupráci se základními a mateřskými školami. V roce 2018 se přihlásilo k činnosti v projektu 8 nových mateřských a základních škol. Jejich celkový počet ke konci roku je 30. Součástí projektu byl pořad na MFF Strážnice 2018 a pracovní seminář ve dnech 21. – 23. září 2018.

Škola folklorních tradic – vzdělávací cyklus zaměřený na výuku témata z oblasti tradiční lidové kultury, hudby a tance, pořádá od roku 1998 NÚLK ve spolupráci s NIPOS. V roce 2018 byl závěrečnými zkouškami ukončen druhý ročník 7. cyklu vzdělávacího kurzu. Před odbornou komisí, složenou z lektorů školy a zástupců pořádajících institucí, obhájilo své závěrečné práce celkem 34 frekventantů, z nichž u zkoušky prospělo 31 frekventantů.

Pro vedoucí dospělých folklorních kolektivů se v NÚLK 10. listopadu 2018 uskutečnil taneční seminář zaměřený na základy práce s choreografií a na pohybovou přípravu. Mezi další odborné úkoly patřil výzkum a dokumentace každodenního života obyvatelstva - *medailony pamětníků tradiční lidové kultury na Slovácku*, projekt *Vliv Soutěže o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku na jeho existenci, podobu regionálních stylů a teritoriální rozšíření* a projekt *Způsoby prezentace tradiční lidové kultury v muzeích v přírodě*.

Prezentace tradiční lidové kultury

73. ročník Mezinárodního folklorního festivalu Strážnice 2018 a 36. ročník folklorního festivalu Dětská Strážnice se uskutečnil za finanční podpory MK ve Strážnici ve dnech 21. – 24. června 2018. Program festivalu byl složen ze 44 pořadů, ve kterých vystoupilo více než 3 200 účinkujících z ČR a 200 účinkujících ze zahraničí - Indonésie, Ruska, Číny, Maďarska, Mexika a Slovenska.

Mezinárodní dětská tvůrčí dílna MUZIČKY 2018. Projekt proběhl za finanční podpory MK ve dnech 10. – 14. října 2018 uskutečnil 13. ročník. Akce se zúčastnily muzika dětského lidového souboru Jamírek z Újezdu u Brna, Folklorní soubor Meteláček z Plzně a ze Slovenska Dětská lidová hudba Brezinka z Bolerazu. Cílem dětské tvůrčí dílny bylo seznámení mladých hudebníků s regionálními specifiky lidové hudby v kontextu jednotlivých aspektů lidové kultury etnografických oblastí, z nichž muziky pocházejí. Získané znalosti a dovednosti účastníci prezentovali na společných koncertech.

Projekt Museum vivum se zaměřuje na prezentaci projevů tradiční lidové kultury v prostředí muzea v přírodě. V návštěvnické sezóně 2018 pořádal NÚLK v areálu Muzea vesnice jihovýchodní Moravy kromě festivalových pořadů, nedělních folklorních a zvykoslovných pořadů, také výchovné programy určené zejména pro školy, ve vyhrazené dny i pro veřejnost (Fašanky, fašanky - Velká noc ide, Stavění máje, Skanzenem z pohádky do pohádky, Abeceda řemesel, MFF Strážnice, Hasičská neděle, Dožínky, Pouť, Odpoledne s ochotnickým divadlem, Podzim na dědině, Vojenská neděle, Radujme se, veselme se...). Součástí prohlídkového okruhu je výstava *Hliněné stavitelství na Moravě*. Areál Muzea vesnice jihovýchodní Moravy navštívilo více než 56 000 návštěvníků. V budově zámku byly veřejnosti zpřístupněny stálé expozice (zámecká knihovna a kaple, expozice Nástroje lidové hudby v ČR, výstava *Lidový oděv na Moravě* a výstava *Nositelé tradice*. V průběhu návštěvnické sezóny zámek navštívilo 5 900 návštěvníků.

Veletrh Památky – muzea – řemesla proběhl ve dnech 8. – 9. března 2018 ve Veletržním paláci v Praze (Incheba veletrhy Praha). Druhý ročník veletrhu byl příležitostí k propagaci péče o kulturní dědictví. Součástí výstavní plochy Národního ústavu lidové kultury byla kromě prezentace výstupů a činnosti této instituce i výstava *Nositel tradice lidových řemesel* doplněná o ukázky práce šesti řemeslníků oceněných tímto titulem. NÚLK prezentoval svou činnost i 28. září 2018 v Nostickém paláci Ministerstva kultury ČR v rámci dne otevřených dveří.

Výzkum a vývoj

Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace NÚLK probíhá v rámci institucionální podpory MK. V roce 2018 byly řešeny projekty: Virtuální badatelna sbírkových fondů NÚLK – oděvní součástky; Lidová řemesla – výzkum výrobců lidových hudebních nástrojů a technologie výroby; Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR – třetí řada: Tradiční postupy lidového odívání (II. tradiční úprava hlavy); Experimentální centrum hliněného stavitelství – Hliněné omítky na dřevěných konstrukcích tradičních staveb a Pigmenty hliněných omítek. Výsledkem institucionální podpory jsou dvě odborné publikace s přílohami DVD, odborné články a dokumentace. V roce 2018 byla připravena a obhájena dlouhodobá koncepce výzkumu pro institucionální podporu na období 2019 – 2023.

Výzkum Národní a kulturní identity (NAKI II). V letech 2018 – 2022 se bude NÚLK podílet společně s Etnologickým ústavem AV ČR jako spoluřešitel na naplňování cílů projektu *Lidové písně a tance českých zemí – digitální systém pro zpřístupnění a záchranu*. Hlavním cílem projektu je vytvoření jednotného systému pro zpracování písňových a tanečních památek naší lidové kultury. K plánovanému vytvoření metodiky pro digitální zpracování písní a softwarovému řešení, které zapojí jednotlivé parametry písní a jejich prameny do systému umožňujícímu prohledávání na několika úrovních, je nutné vytvořit odpovídající reprezentativní vzorek písňového repertoáru různého původu. Z tohoto důvodu byly v prvním roce projektu digitalizovány vybrané tištěné písňové sbírky.

Grantová agentura České republiky podpořila v letech 2018 – 2020 projekt *Městský a venkovský oděv střední Evropy v raném novověku, na základě studia cechovních knih krejčovských stříhů*, na jehož řešení se podílí Martin Šimša a Josef Svoboda.

Sbírková, archivní a vydavatelská činnost

Významnou součástí činnosti NÚLK v roce 2018 byla správa a péče o sbírkový fond a digitalizace fondů a sbírek. Pozornost byla věnována propagaci činnosti NÚLK, zejména pořádaných akcí a vydaných titulů, správě modernizovaných webových stránek nulk.cz a lidovakultura.cz i obsahu profilů na sociální síti Facebook. Činnost NÚLK dále zahrnovala úkoly zajišťující správu a rozšiřování archivu, odborné knihovny, vzdělávací

činnost, Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy, péči o památky, údržbu a celkovou správu instituce včetně správy počítačové sítě, ukládání a ochrany dat.

V roce 2018 byla vydána čtyři tematicky zaměřená čísla odborného časopisu Národopisná revue. První číslo bylo věnováno tématu městských festivit, druhé tématu volného času jako předmětu etnologického studia, třetí číslo tématu proměny společnosti a kultury po vzniku nového státu a čtvrté číslo bylo věnováno tématu profese a jejich sociální pozice. Přílohou Národopisné revue 3/2018 byla Personální bibliografie Richarda Jeřábka.

Za finanční podpory MK byly vydány brožury *Nositelé tradice I., II. 2001 – 2011 česká a anglická verze*, které jsou věnovány výrobcům oceněným titulem ministra kultury Nositel tradice lidových řemesel.

Spolupráce se zahraničními a domácími institucemi

NÚLK jako specializovaná výzkumná a odborná instituce MK aktivně působí v různých mezinárodních aktivitách v oblasti lidové kultury, zvláště folkloru, především ve smyslu naplňování rezoluce 25. generální konference UNESCO Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury, dále Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví a v souladu s Konceptí účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. Pokračovala spolupráce NÚLK s UNESCO, CIOFF, ICOM, AEOM a dalšími zahraničními partnery.

V návaznosti na svou činnost spolupracuje s celou řadou univerzitních, akademických i muzejních institucí, metodicky i organizačně pomáhá folklorním souborům a festivalům. Odborní pracovníci působí jako členové grantových a hodnotících komisí, vědeckých, programových a redakčních rad, mimo jiné v České komisi pro UNESCO a světovém Výboru CIOFF, Národní radě pro tradiční lidovou kulturu a komisích pro tradiční řemesla Jihomoravského a Zlínského kraje.

V rámci naplňování projektu *Experimentální centrum hliněného stavitelství* navštívil Martin Novotný v průběhu roku řadu institucí a odborných pracovišť v Rakousku a Německu za účelem studia literatury a srovnávacího výzkumu hliněných staveb. Jednalo se především o muzea v přírodě a knihovny. Ve dnech 17. února – 3. března 2018 se zúčastnil odborné exkurze do Iránu, kterou pořádala Technická univerzita ve Vídni (Stavební konstrukce a vývoj, Pracovní skupina pro trvale udržitelné stavitelství). Cílem cesty byl výzkum, dokumentace hliněných staveb a účast na mezinárodním workshopu řešícím tradiční konstrukční postupy v souvislosti s revitalizací tohoto typu architektury.

Ve dnech 10. – 14. dubna 2018 zastupovala Markéta Lukešová Českou národní sekci CIOFF na zasedání národních delegátů zemí Severoevropského a Středoevropského sektoru CIOFF v Lucembursku. Během slavnostního zahájení MFF Strážnice 2018 byl Vlastě Ondrušové udělen zlatý odznak „Golden Pin“ CIOFF za dlouholetou práci pro CIOFF International i ČNS CIOFF. Ve dnech 18. – 25. září 2018 se zúčastnila Markéta Lukešová jako národní delegát České národní sekce CIOFF Světového kongresu v ruském městě UFA.

Pokračovala spolupráce se slovenskými institucemi, různými konzultacemi a účastí na jednáních v Ústavu etnologie SAV, Národním osvětovém centru v Bratislavě, v muzeích v přírodě, folklorních festivalech a prezentaci na konferencích.

Investiční akce a správa areálů

Každoročně tvoří rozsáhlou část činnosti NÚLK péče o movité a nemovité památky, které má NÚLK ve správě (z nichž je 7 památkově chráněných) a 45 ha parkových a travnatých ploch. V areálu Muzea vesnice jihovýchodní Moravy byla provedena běžná údržba objektů, zeleně i výsadeb, sadů, vinice, opravy střešních krytin na objektech, výměna doškové střechy na objektu E23, provedena byla oprava hlavního uzávěru přívodu vody do objektu vrátnice, opravy plotů a chodníků. Realizována byla další část údržby ovocných stromů v MVJVM včetně pomologického určení odrůd a výsadby dřevin. Proveden byl úklid zničených stromů následkem vichřice.

V amfiteátru Zámek byla zhotovena nová scéna, pro amfiteátr Zahrada připravena projektová dokumentace na obnovu sedadlového parku a pro areál parku zakoupeno vybavení lavic a odpadkových košů. Z finanční dotace MK bylo realizováno statické zajištění objektů G11, G12 a G13 a oprava havarijního stavu střechy objektu H13. V areálu parku byla dokončena akce *Strážnice – Havarijní kácení v zámeckém parku*. V průběhu roku proběhlo výběrové řízení na zpracovatele projektové dokumentace pro stavební povolení a realizaci stavby *NÚLK Strážnice – Depozitář a konzervační pracoviště NÚLK*, pro kterou je vydáno pravomocné územní rozhodnutí a na jejíž zpracování poskytlo MK dotaci.

Začátkem roku probíhala náročná příprava žádostí o získání dotací z Integrovaného regionálního operačního programu Muzea II, výzva č. 76 pro dva projekty zaměřené na výstavbu vodních technických staveb a dostavbu usedlostí v areálu G, které však i přes plné bodové ohodnocení nebyly poskytovatelem dotace pro velký počet žádostí vybrány k realizaci. V průběhu roku pokračovaly přípravné práce na akci *Podpora biotopu strakapouda jižního a prostředního v ptačí oblasti Bzenecká doubrava – Strážnické Pomoraví* pro podání žádosti o dotaci na obnovu stromového a keřového porostu v severovýchodní části zámeckého parku z prostředků Operačního programu MŽP. MK koncem roku poskytlo naší organizaci dotaci na realizaci projektů v areálu MVJVM a to na stavbu *Experimentální pracoviště hliněného stavitelství – zpevněné plochy, komunikace, propustky a Areál Horňácko – terénní úpravy*.

V rámci projektu IROP *Hudební nástroje v lidové kultuře* proběhlo výběrové řízení na generálního dodavatele stavby expozice. Řízení bylo zrušeno z důvodu nepodání žádné cenové nabídky. Proběhlo doplnění projektové dokumentace, aktualizace rozpočtu a zadávacích podmínek.

Kontroly:

Ministerstvo kultury – ministerský rada pro PO a BOZP provedl v NÚLK dne 23. 5. 2018 kontrolu, která byla zaměřena na dodržování povinností stanovených předpisy požární ochrany a předpisy bezpečnosti práce. Kontrolou nebyla stanovena žádná opatření. Drobné nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

Příspěvek na provoz v roce 2018 byl přidělen ve výši 35 160 979 Kč,
po 12 úpravách příspěvek činil 40 477 522 Kč.

Ve Strážnici, 14. 1. 2019